

İstanbul Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil'de Mirastan Çekilme: Tehâruc

Ayşe Şimşek

<https://orcid.org/0000-0001-6006-2746> | ayse.simsek@medeniyet.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Öz

Osmanlı Kadı Sicillerinde miras paylaşımının çeşitli şekillerde yapıldığı görülmektedir. Bunlardan biri de tehâruc yöntemidir. Tehâruc, vârislerin terekedeki haklarından bir mal karşılığında veya karşılıksız feragat etmeleri anlamına gelen bir İslam miras hukuku terimidir. Mahkeme kayıtlarından yola çıkarak yaklaşık üç buçuk asır önceki Osmanlı İstanbul'unda yaşayan insanların miras hakları konusundaki davalara ulaşmak mümkündür. Miras haklarını alamayan bazı vârisler tehâruc yoluyla sulhle anlaşmayı tercih etmişlerdir. Belgelerde görüldüğü üzere tehâruc yoluyla sulh yapan vârislerin hiçbiri kendi hisselerindeki asıl payı veya paylarının bir kısmını alamamış, belli meblağlar karşılığında diğer vârislerle anlaşarak sulh yapmışlardır. Bu çalışmada İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil'de (H. 1077/M.1666-1667) yer alan tehâruc belgelerini inceleyerek mahkemeye yansıyan tehâruc davalarının içeriği ve sonuçları hakkında değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada sorun belirleme, veri toplama, veri analizi, sonuçları yorumlama yöntemleri uygulanmıştır. Buna göre çalışmada Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil taranarak 14 tehâruc davası belirlenmiştir. Tehâruc belgelerinin dili (diplomatik), içeriği, tehâruc belgesinde yer alan taraflar, tehâruc ile sulh yapanların kimlikleri, miras haklarından ne miktarlarla ve kiminle anlaşarak feragat ettikleri belirlenmiştir. Vârislerden bazılarının belgede miktarı belirtilen terekedeki haklarından vazgeçtikleri ve terekeyi elinde bulunduran kişi ile sulh yaptıkları görülmektedir. Bu sicilde yer alan tehâruc davalarının hepsinde vârisler terekede bulunan kendi miras hisseleri yerine terekeyi elinde bulunduran diğer vârisle belgede belirtilen meblağda para karşılığında anlaşarak sulh yapmışlardır. 14 davanın dördünde vârisler nakit para ile birlikte önceki bazı borçlarına karşılık sulh yapmışlardır. Bu davaların üçünde taraflar gayrimüslimdir. İlgili davaların altısında yalnızca kadınlar, altısında yalnız erkekler, iki davada ise hem kadın hem erkek vârisler terekeye el koyan vârisle (vâzu'l-yed) tehâruc yoluyla sulh yapmışlardır. Bu davaların beşinde arabulucuların aracılığı (tavassutu'l-muslihîn - vesâtatü'l-müslimîn) ile dava tehârucle sonuçlanmış ve bu beş davanın ikisinde vârisler arasında çokça münazaa (münâza'ât-ı kesîre) yaşanmıştır. Tehâruc meseleleri incelendiğinde sulh yapan tarafın gönül rızasıyla anlaşmış olduğunu iddia etmek mümkün görünmemektedir. Bazı davalarda açık şekilde görüldüğü üzere kimi vârisler terekeyi elinde bulunduran diğer vârislerden talep ettikleri halde haklarını alamadıkları için tehârucle sulhe rıza göstermişlerdir. Şer'î mahkemelerin talep edilmeksizin (bazı durumlarda müdahale hakkı saklı olmakla birlikte) miras meselelerine müdahale etmemesi, eğer vârisler taksim talep ederse kassamların terekeden resm-i kismet adı verilen belli oranda vergi almaları, aile içi meselelerin mahkemeye taşınmasından duyulan tedirginlik gibi durumlar nedeniyle vârislerin tehârucle rıza göstermeleri her

zaman mümkündür. Tehârûc belgeleri hüccet niteliğinde olduğundan sulhe rıza gösterenin karşı tarafın zimmetini ibrası kayıt altına alınarak ileride yaşanması muhtemel miras hak taleplerinin önüne geçilmiştir. Mirasla ilgili tarihsel problemlerin çözüm yollarından biri olarak görülen tehârûc her ne kadar bir sulh türü olarak sorunları çözüyor görünse de tehârûce rıza gösteren tarafın mutmainliği tartışılabilir. Tarihsel kayıtlar miras anlaşmazlıklarının insanlığın kadim sorunu olduğunu da göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

İslam Tarihi, Osmanlı Miras Hukuku, İstanbul Kadı Sicilleri, Sulh, Tehârûc.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "İstanbul Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil'de Mirastan Çekilme: Tehârûc" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	22.07.2023
Kabul Tarihi	11.08.2023
Yayın Tarihi	15.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih, Sosyal ve Davranış Bilimleri, Hukuk
Araştırma Alanı	İslam Tarihi
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/442
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	25. Oturum - 31 Ağustos 2023 Perşembe 13:00 - 14:30
Telif Hakkı	© 2023 Ayşe Şimşek. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayıncı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Şimşek, Ayşe. "İstanbul Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil'de Mirastan Çekilme: Tehârûc". <i>TSBS Bildiriler Dergisi</i> 3 (2023), 143-146. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.442

Renunciation of Inheritance in Istanbul Bâb Court Registry No. 3: Takhâruj

Ayşe Şimşek

 <https://orcid.org/0000-0001-6006-2746> | ayse.simsek@medeniyet.edu.tr

Assist. Prof. Dr., Istanbul Medeniyet University, Istanbul, Türkiye

Abstract

In the Ottoman Qadi Registers, it is seen that inheritance was shared in various ways. One of these is the takhâruj method. Takhâruj is an Islamic inheritance law term that refers to the renunciation of inheritance rights by heirs in exchange for property or for nothing. Based on court records, it is possible to see how people in Ottoman Istanbul three and a half centuries ago fought over their inheritance rights. Some of the heirs who did not receive their inheritance rights preferred to settle their inheritance through takhâruj. As can be seen in the documents, none of the heirs who made settlements through takhâruj could receive their original shares or a part of their shares, and they made settlements with other heirs in return for certain amounts. This study aims to analyze the takhâruj documents in the Istanbul Qadi Registers Bâb Court Registry No. 3 (H. 1077/M.1666-1667) and to evaluate the content and results of the takhâruj cases that were reflected in the court. In this research, the methods of problem identification, data collection, data analysis, and interpretation of the results were applied. Accordingly, 14 takhâruj cases were identified by scanning the Bâb Court Registry No. 3. The language (diplomatic) and content of the takhâruj documents, the parties involved in the takhâruj document, the identities of those who made settlements with this method, the amounts and with whom they renounced their inheritance rights were determined. It is observed that some of the heirs renounced their rights to the inheritance specified in the document and made a settlement with the person who held the inheritance. In all of the takhâruj cases in this register, the heirs made a settlement with the other heir in exchange for the amount of money specified in the document instead of their inheritance shares in the inheritance. In four of the 14 cases, the heirs settled for cash and some previous debts. In three of these cases, the participants were non-Muslims. In six of these cases, only women, in six cases, only men, and in two cases, both male and female heirs settled with the heir who seized the inheritance (wâzî al-yad) through takhâruj. In five of these cases, the mediation of mediators (tawassut al-muslihîn - wasâtat al-muslimîn) resulted in the settlement of the case through takhâruj, and in two of these five cases, there was a great deal of dispute between the heirs (munâza'ât al-kasîra). An analysis of takhâruj cases shows that it is not possible to claim that the settling party agreed to the settlement voluntarily. As is evident in some of the cases, some heirs consented to the settlement by takhâruj because they could not receive their rights from the other heirs who held the inheritance despite their demands. It is always possible for heirs to consent to takhâruj because the Shari'ah courts do not intervene in inheritance matters without a request (although the right to intervene is reserved in some cases), the kassâms collect a certain amount of tax called *resm-i kismet* from the inheritance if the

heirs demand division, and the uneasiness of bringing family matters to court. Since takhāruj documents are in the nature of a charge, the release of the other party's liability by the one who consented to the settlement was recorded, and possible future inheritance claims were prevented. Although takhāruj, which is seen as one of the ways to solve historical problems related to inheritance, seems to solve problems as a type of settlement, the satisfaction of the party consenting to takhāruj is questionable. Historical records also show that inheritance disputes are an ancient problem of humanity.

Keywords

Islamic History, Ottoman Inheritance Law, Istanbul Qadi Registers, Sulh, Takhāruj.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Renunciation of Inheritance in Istanbul Bāb Court Registry No. 3: Takhāruj” presented at the Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-22
Accepted	2023-08-11
Published	2023-08-15
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Art & Humanities, History, Social and Behaviour Sciences, Law
Research Area	Religious Studies, Islamic History
Conference	:
Title	3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/442
Location & Date	Online - 26-31 August 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 25 - August 31, 2023, Thursday 13:00 - 14:30
Copyright	© 2023 Ayşe Şimşek. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Şimşek, Ayşe. “Renunciation of Inheritance in Istanbul Bāb Court Registry No. 3: Takhāruj”. <i>TSBS Proceedings Journal</i> 3 (2023), 143-146. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.442